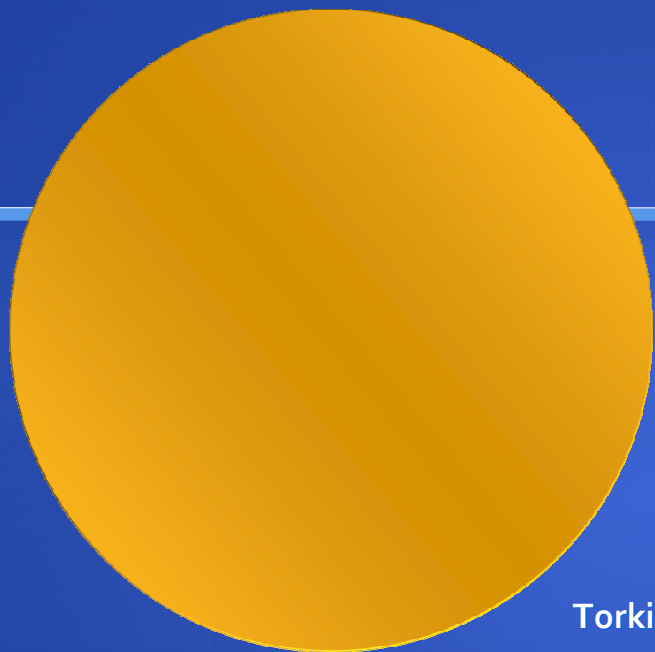

Vurdering av bruk av tvang: dilemmaer og beslutnings- metoder i den kliniske hverdagen

Torkil Berge, Petter Ekern og Anne Vedlog
Voksenpsykiatrisk avdeling Vinderen

Undersøkelse om dilemmaer og beslutningsprosesser

- Belyse både behandlere og pasienters opplevelse av beslutningsprosessene ved vurdering av tvang
- Øyeblikkelig hjelp samtalen på psykiatrisk poliklinikk
- Tre måneder med intervjuer av de øyeblikkelig hjelp ansvarlige og pasientene involvert i disse samtalene
- Intervjuene av pasientene gjøres av ansatt med brukererfaring, etter metoden bruker spør bruker

Problemstillinger

- Hva kjennetegner beslutningsprosesser omkring mulig bruk av tvang – i øyeblikkelig hjelp vurderinger – sett fra henholdsvis de øyeblikkelig hjelp ansvarlige og pasientens synsvinkler?
- Hvilke dilemmaer opplever de øyeblikkelig hjelp ansvarlige i situasjoner der mulig bruk av tvang er et tema?
- Hvordan skiller pasientens egen vurdering fra de øyeblikkelig hjelp ansvarliges?

De viktige grensetilfellene

- I studier av beslutningsprosesser er de vanskelige grensetilfellene mest nyttige å belyse nærmere
- Situasjoner der det ikke er entydig hva som er riktig å gjøre, stiller særlige krav til beslutningskompetanse
- I utforsking av slike situasjoner ligger muligheten for å redusere og kvalitetssikre bruken av tvang

Spørsmål til pasienten

- Hvor godt syntes du at de kjente til deg og din bakgrunn?
- I hvilken grad opplevde du at du:
 - fikk komme til med dine synspunkter?
 - ble møtt med respekt under samtalen?
 - selv hadde en forståelse av situasjonen?
- Er du nå enig/uenig i beslutningen som ble tatt?
- Kunne noe vært gjort annerledes fra hjelpeapparatets side slik at tvang kunne vært unngått?

Styrke brukeren

- Involvere brukerne aktivt i forbedring av tjenestene
- Systematisk innhenting av brukernes erfaringer
- Styrke forskning på brukeropplevelsen og brukervedvirkning
- Vekt på erfaringskompetansen

Fra ...og bedre skal det bli SHDir-07

Bruker spør bruker-metoden

- Tilfredshetsundersøkelser er kritisert for lav validitet og troverdighet
- Enkelte studier har i stedet benyttet bruker-intervjuere: www.brukererfaring.no
- Kan åpne opp for mer valide og kritiske svar
- Brukt i studie av Akutt- og avlastningsenheten ved **DPS Vinderen** (Berge, Vedlog & Ekern (2011), Tidsskrift for Norsk Psykologforening, 48, 659–663)
- Ansatt med brukererfaring

Spørsmål til øhj-ansvarlige

- Var du i tvil om beslutningen?
- Hvilke valgmuligheter hadde du?
- Hva var den viktigste årsaken til at du valgte det du valgte?
- Hvilke faglige og etiske dilemmaer og problemstillinger ...?
- Opplevde du noe personlig ubehag i denne prosessen?
- I hvilken grad tror du pasienten:
 - opplevde å få komme til i samtalen med sine synspunkter?
 - opplevde å bli møtt med respekt under?
 - hadde en forståelse av situasjonen
- Hvilke alternativer skulle du ønske å ha hatt, men som ikke finnes?

Delaktighet i beslutningsprosessen

- Kompetansen til personer med alvorlig sinnslidelse til å bestemme om egen behandling er betydelig bedre enn tidligere antatt (Helsedirektoratet, 2009, s. 13)
- Måten tvang besluttes og gjennomføres på, har stor betydning for hvordan pasienten opplever tvangsbruk og hvilken effekt den får
- Det som bidrar mest til pasientens opplevelse av tvang, er i hvilken grad man opplever å bli tatt med i beslutningsprosessen og at ens stemme blir hørt (Høyer, 2009)

Betydningen av tid

- ”Hun tok seg tid til å høre på hele historien, hva det var for greier jeg holdt på med og hvorfor. Jeg fikk forklart henne alt det psykotiske. Det var viktig for meg at de forsto hvordan jeg hadde det i hodet.”
- ”De skulle brukt mer tid i situasjonen, de sa at de ikke hadde mer tid. Hvorfor er det bare dem som skal bestemme hvor mye tid det skal ta?”

Betydningen av informasjon

- ”Det at de forklarte meg hvor vi skulle kjøre i bilen var fint. Jeg liker ikke når jeg ikke vet hva som kommer og hvor vi skal. Jeg husker at han ene sa at vi skulle kjøre over Majorstua.”
- ”Da vi kom til poliklinikken gikk hun ene rett inn i det dere glassburet og snakket med noen uten at jeg viste noen ting. Jeg trodde de snakket dritt om meg. Hun kunne vel sagt hva hun skulle.”

Betydningen av valgmuligheter

- ”Han ene var fin fordi han spurte meg om jeg ville at han skulle forklare situasjonen fra sitt ståsted først eller om jeg ville gjøre det selv. Det var fint ja, at jeg fikk velge det.”

Betydningen av kontinuitet

- ”Han ene hadde jeg hatt på hjemmebesøk før. Det var bra for han husket mye av det vi hadde snakket om den gangen og det roet meg ned litt. Jeg var jo livredd. Jeg trodde noen var ute etter å drepe meg vet du. Han var flink til å samle trådene for meg liksom.”
- ”Hun andre sa ikke stort og det var like greit det. Jeg kjente henne ikke og følte meg ikke trygg på henne.”

Betydningen av respekt

- ”Han ene spurte meg da vi dro om ikke jeg skulle ha med meg røykpakka mi. Og da følte jeg at han var litt på mitt parti, at han tenkte på meg.”
- ”Hun ga meg et glass vann også. Det er ikke så ofte de gjør det i psykiatrien. Snakkingen er så viktig liksom, men jeg var kjempetørst.”
- ”Da hun tok avskjed tok hun meg i hånden og gav meg et omsorgsfullt blick som satt. Det var slik at øynene hennes sa meg at hun virkelig brydde seg om meg.”

Omtanken som uteble

- "Jeg skulle ønske at det kunne være med noen som jeg kjente i samtalen. De kunne kanskje spurt meg om det var noen jeg kunne ringe til å spørre."
- "Da jeg ble lagt inn var det så mange ting jeg burde ha ordnet først, de kunne kanskje spurt meg litt om dette. Kanskje hjulpet meg litt. Det kunne spart meg for mange bekymringer mens jeg var innlagt."
- "Han var så nedlatende, spurte meg: Så du tror du er Gud?"

Oppgave

- Hva kan gjøres i en øyeblikkelig hjelp samtale der bruk av tvang er tema, for å styrke pasientens opplevelse av å bli tatt med i beslutningsprosessen?
- Gi gjerne konkrete eksempler på mulige tiltak: Rammer, innhold, samtalemotodisk
- Snakk sammen to og to